

# דברי תורה

## מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

### שנאמרו בסעודה שלישית פרשת מקץ תשפ"א לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף ר"א

בהם השגחה פרטית באופן נפלא, והכל הוא כדי שלא יפול רוחו בעת צרתו, ויכיר שהכל היא בהשגחה עליונה.

**וזהו** שאמר הכתוב 'לפני שבר גאון', קודם שמביא עליו ה' את השבר, הוא רואה מתחלה גאון וממשל, איך חסד ה' מתנוצץ עליו, 'ולפני כשלוך' מראה לו ה' מצבים של 'גבה רוח' מטובת ה' עליו, ומזה יכיר שהכל מה', גם הצרה שבא עליו אחר זה. וזהו 'שבטך ומשענתך' המה ינחמוני, מה שבעת שה' מכהו בשבט הוא רואה בתוך המצב ההוא או לפניה, איך ה' עומד למשען לו, 'המה ינחמוני', אשר 'גם כי אלך בגיא צלמות אתה עמדי'.

**וכמו** כן היה ביוסף הצדיק, שהיה עומד אז לפני מצב עגום וכאוב בגשמיות וברוחניות, להיות נמכר לעבד שפל, למצרים ערות הארץ, אשר בדרך הטבע נחתם דינו כן על כל ימי חייו, שלא היה עבד יכול לברוח ממצרים (רש"י שמות יח-ט), והנסיגות העצומות בבית אדונו יום יום, ובקל היה יכול לבוא לידי יאוש, כאשר אבדתי אבדתי, על כן הראה לו ה' שעה קודם מכירתו נס נפלא, שהשליכו אותו לבור נחשים ועקרבים שמעידין עליו שמת, והוא מסתובב יחד עם הנחשים הללו ואין נוגעים בו לרעה, שזה נס גלוי ומופלא, הרי שה' אתו לשומרו. ולשעה אחריו מוציאין אותו מן הבור למכרו לעבד למצרים, מזה יכיר שכל זה היא גם כן מההשגחה העליונה שגם זה לטובתו, וה' אתו עמו וישמור אותו גם להלאה בבואו ובצאתו, ומזה קיבל כח התחזקות עצומה שלא יפול רוחו עליו, וגם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי.

**וכמו** כן הראה ה' אות של השגחה בעת מכירתו ממש, שאמר הכתוב וישאו עיניהם ויראו והנה אורחת ישמעאלים באה מגלעד, וגמליהם נושאים נכאת וצרי ולט הולכים להוריד מצרימה (לז-כה). וברש"י למה פרסם הכתוב את משאן, להודיע מתן שכרן של צדיקים, שאין דרכן של ערביים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רע, ולזה נודמנו בשמים שלא יזוק מריח רע ע"כ. והיא פליאה עצומה, יוסף עומד כעת להיות נפרד מבית אביו, להיות נמכר לעבד למצרים, והקב"ה נותן לו שכר טוב להעניק לו טובה, שלא יגיע לו ריח רע על הדרך, וגמליהם נושאים נכאת וצרי ולט. והרי זה דומה למי שנידון למאסר שנים רבות, ונותנין לפניו מרכבה כבודה שיוליכנו שם לבית האסורים, ויתענג מריח טוב על הדרך. ובמה נחשב התענוג המועט ההוא נגד הצער העמוקה שעומדת לפניו לסבול שנים רבות. אך רצה ה' שיתבונן יוסף על נקודת האור שנזדמן לפניו, שהישמעאלים נושאים תמיד

**הדודאים** נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים (שיר ז-יד). במדרש הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהציל את יוסף, ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה שמצוה להניחה על הפתח ע"כ. ויש להבין קשר הדברים, דמה ענין ראובן שהציל את יוסף למצות נר חנוכה. – גם עצם הדבר צריך ביאור, דהא השליכו אותו לבור ריק אין בו מים (בראשית לו-כד), אבל נחשים ועקרבים יש בו (שבת כב.), והלא אמרו חז"ל (יבמות קכא.) נפל לבור של נחשים ועקרבים מעידין עליו שמת ע"כ, ואיך יקרא לזה הצלה.

**ונראה** בהקדם להבין, דבשלמא מה שהתנכלו מתחלה להורגו, ושוב מכרוהו לישמעאלים, היה הכל סיבה מההשגחה העליונה כדי שיגיע יוסף למצרים, ואתם חשבתם עלי רעה, אלקים חשבה לטובה, למען עשה כיום הזה להחיות עם רב (נ-ג), אבל לאיזה צורך סיבבו מן השמים שישליכוהו לבור נחשים ועקרבים, שלא היה בזה שום תועלת להגיע אל התכלית אלו-ה שיגיע יוסף למצרים, ולמה לא סיבבו מן השמים שהאורחת ישמעאלים יבואו בהקדם יותר וימכרוהו תיכף למצרים, עוד קודם שיתנו אותו בבור.

**ויש** לומר כי דוד המלך אומר (תהלים כג-ד) גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע כי אתה עמדי, 'שבטך ומשענתך' המה ינחמוני. ונראה דהכתוב אומר (משלי טו-יה) לפני שבר גאון, ולפני כשלוך גבה רוח. ובמצודות פירש, טרם יבוא שבר על הרשע בא לו מתחלה גאון וממשל רב, כי בזה יכפל הצער ע"ש. ויש לומר עוד דקאי גם על אנשים כשרים וצדיקים, כי אנו רואים בחוש שגם כאשר האדם מתייסר באיזה צרה, תמיד רואה בתוך צרתו נקודות של אור וסייעתא דשמיא של השגחת ה' עליו. ולדוגמא גם כאשר נגור על האדם חולי, הוא רואה השגחת ה' למצוא רופא נאמן, ובני אדם שייסיעו לו בגוף ובממון להגיע לרפואתו. ועל דרך זה, העני רואה תמיד השגחת ה' במה שבני אדם מסייעין לו בלחם ומזון, ומשתדלים להקל ממנו צרתו. והדור האחרון שעברה מלחמת העולם בעוני וצער ושפלות, פיהם מלאה תמיד מההשגחה הנפלאה שראו בעיניהם מזמן לזמן גם בתקופה ההוא.

**והענין** בזה הוא, כדי לחזק את האדם שלא יתייאש במצבו כי הסתיר ה' פניו ממנו, והוא מופקר למקרי הזמן, על כן מראין לו מן השמים אותות של אור מההשגחה פרטית, כי ה' עמו גם בעת צרתו, וגוירה מן השמים מה שהוא צריך לעבור, אשר רק ה' מכיר סיבתם, אבל לא עזב ה' אותם, ורואה השגחתו בעין גלוי. ולפעמים ה' ממציא לו קודם הצרה סיבות שונות שרואה

**בפרשתנו** כתוב, ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם, והנה עומד על היאור, והנה מן היאור עולות שבע פרות וגו' (מא-א). ויש להבין לאיזה צורך הראו לו מראה זו על היאור דייקא. – ולהלן בפרשה אמר יוסף לפרעה, ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם ושיתוהו על ארץ מצרים וגו' (מא-ג). והקשו המפרשים מי ביקש מיוסף להיות יועץ למלך, והוא לא ביקש ממנו אלא פתרון החלום. גם מה שאמר איש 'נבון וחכם', הלא נבון היא מדריגה יתירה מחכם, שמבין דבר מתוך דבר, ואם ימצא פרעה איש נבון, למה צריך הוא לחכם.

**ונראה** דאיתא במדרש (ויק"ר ב-א) אלף תלמידים נכנסים לבית הספר וכו', אחד מהם יוצא להוראה ע"כ. וביאורו דאיתא בגמרא (שבת לא.) מאי דכתיב (ישעיה לג-ו) והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת, אמונת זה סדר זרעים וכו', ואפילו הכי יראת ה' היא אוצרו [הוא עיקר החשוב בעיניו לאצור ולעשות סגולה לזכרון], משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חטין לעלייה, הלך והעלה לו, אמר לו עירבת לי בהן קב חומטין [ארץ מלחה ומשמרת את הפירות מהתליע], אמר לו לאו, אמר לו מוטב אם לא העליתה ע"כ. הרי לנו כי זכרון התורה שלמד שלא ישתכח תלוי ביראת שמים של הלומד, ולפי גודל יראתו תורתו משתמרת ומתברכת. ולכן רק אחד מני אלף יוצא להוראה, שתורתו סדורה לו בשלימותה, כי דבר זה תליא לפי עוצם יראת ה' של התלמיד, אשר מועטים זוכין שתהא יראתם במדה נעלה לאמיתו. – ולכן מספרו של 'יראת שמים' עולה בגימטריא אלף ואחד, כי בזה זוכין להיות אחד מהאלף הנכנסין לתלמוד ויוצאין להוראה.

**והנה** יראת שמים היא קב חומטין לא רק לתורתו, אלא לכל מעשי האדם שתהא שורה בהן ברכה וסייעתא דשמיא, יראת ה' היא אוצרו. ולכן אמר יוסף לפרעה, כי להמשיך ברכה, לצבור בר אוכל בערים ושמרו, הן שלא ירקבו הפירות (עיין רש"י מא-ג), והן שתשלח ברכה בהכרי, לא יתכן אלא כאשר יהיה ממונה עליהם איש ירא ה', רק אז לא תכרת הארץ ברעב. והנה 'חכם' היא תואר לירא שמים, כמו שנאמר (תהלים קיא-ז) ראשית חכמה יראת ה', וכתיב (איוב כח-כח) ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה, ולמדו חז"ל (שבת לא.) מפסוק זה, שאין לו להקב"ה בעולמו אלא יראת שמים בלבד, שכן בלשון יוני קורין לאחת הן ע"ש. ולא די למצוא איש 'נבון' לבד, שמבין דבר מתוך דבר איך לסדר משנות השבע על שנות הרעב, אלא צריך גם 'חכם', שתהא יראתו קודמת לחכמתו, ויראת ה' שהיא קב חומטין, זה יציל את התבואה שלא ירקב ויפסד.

**ודבר** זה רמזו לפרעה בחלומו, והנה עומד על 'היאר', אותיות ירא"ה, והנה מן 'היאר' עולות שבע פרות יפות מראה וגו', להורות לו כי רק איש אשר הוא ירא ה' יעלה בידו להתמודד במצב זה. ולכן אחר שפטר יוסף לפרעה כל פרטי החלום, חסר עדיין הפתרון על מה שחלם שעומד על 'היאר' דייקא, על כן פתר לו שזה בא ללמד, כי ירא פרעה איש נבון 'חכם', שיהא הממונה נבון בחכמה הגשמית, וחכם ביראתו. ועל זה אמר פרעה לעבדיו על יוסף, הנמצא כזה איש אשר 'רוח אלקים' בו וגו', אין נבון וחכם כמוך, אתה תהיה על ביתי, ועל פיך ישק כל עמי (מא-ח).

נפט ועטרן, וכעת הם נושאים בשמים שנותנים ריח טוב, אשר זה מורה שה' אתו עמו להקל עליו את הדרך, וזוה קיבל עוז וחיוזוק על המצב שהוא צריך לעבור כעת. [נועין שמן ראש בפרשתנו ח"א דף תקיז].

\*

**ובזה** יתבאר מה שמצינו בכרובים שהיו על הארון, דאיתא בגמרא (בבא בתרא צט.) דבזמן שישראל עושין רצונו של מקום פניהם אל אחיו (שמות כה-ב), ובזמן שאין עושין רצונו של מקום פניהם לבית (דברי הימים ב ג-ג) ע"ש. ובמועדי ה' שהיה אהבת ה' עם ישראל גלוי ביותר, איתא בגמרא (יומא נד.) בשעה שהיו ישראל עולין לרגל, מגללין להם את הפרוכת, ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה [מדובקין זה בזה, ואחוזין ומחבקין זה את זה, כזכר החובק את הנקבה], ואומרין להם ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה ע"כ.

**אמנם** בשעת החורבן אמרו חז"ל (שם נד.) בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה, הוציאון לשוק ואמרו, ישראל הללו שברכתן ברכה וקללתן קללה יעסקו בדברים הללו, מיד הזילום שנאמר (איכה א-ח) כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה ע"כ. והיא פליאה כי בשעת החורבן עבור עונותיהם של ישראל, היה מן הראוי שהכרובים יהיו פניהם לבית, ואיך מצאוה מעורין זה בזה כמו במועדי ה' (עיין בני יששכר תמו ג-א). ולפי מה שנתבאר הכוונה, כי בעת החורבן היתה צערתן של ישראל עצומה, אבדו בית מקדשם, עזובים את ארצם הקדושה, הולכים בגלות בין האומות העולם להשתעבד להם, עד שהיו מתייאשים לגמרי שאין להם עוד תקוה. על כן הראם ה' אות, כי השגחתם עליהם גם במצב זה, ולא אבדו חיבתם, והכרובים מעורין זה בזה, שלא כבתה האהבה גם כאשר הסיבות הביאו שהם מוכרחים לגלות. ונתן ה' בלב הנכרים להוציא הכרובים חוצה, שיראו זאת כל ישראל, ולפני שבר גאון, נתן להם ה' אות חיוזוק, ומראה זו התלוה עמהם כל זמן גלותם להתחזק, כי עמו אנכי בצרה, וה' עמם בכל עת ובכל זמן.

**וכמו** כן עשה ה' עמנו בנס חנוכה, שהראה ה' בסופו של הבית שני, נסים גלויים בניצוח המלחמה ושמן המנורה, להיות להם לזכר עולם קודם ימי הגלות הארוכה, שה' משגיח עלינו תמיד, להיות להם לחיוזוק שלא יתייאשו. וחכמינו ז"ל קבעו בזה מצוה האחרונה, לעשות זכר בכל שנה ושנה להנסים הללו.

**וזהו** הקשר, הדוראים נתנו ריח, זה ראובן שהציל את יוסף, היינו במה שעל פי עצתו הורידו את יוסף לבור נחשים ועקרבנים ויצא משם בשלום, זה הציל את יוסף כל ימיו במצרים שלא התייאש ממצבו, ולא נכנע לאשת אדונו, כי ראה שה' עמו גם בירידתו למצרים, והכל היא מההשגחה העליונה, ובוזה הציל את יוסף. וגם 'נתנו ריח', שעל הדרך למצרים נשאו הישמעאלים נכאת וצרי הנותנים ריח טוב, להורות ליוסף כי ה' אתו. וזהו גם הענין אשר על פתחינו כל מגדים, זה נר חנוכה, שהראה ה' אותות ומופתים גלויים בסיום ימי הבית, ואנו עושים מזה זכר עולם, וזהו גם כן להיות לנו לחיוזוק בימי הגלות, אשר לא עזבתים ולא געלתים לכלותם.

\*

**הגליון הזה נתנדב על ידי**

מה"ר ר' הלל צימננד הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב	מה"ר ר' ישראל דערברעמדאגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב	מה"ר ר' פנחס אלי ראזנער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב	מה"ר ר' הערשל ברי"ש שפיטץ הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בנו למול טוב	הרב ר' לוי יצחק ליינדנער שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למול טוב
מה"ר ר' אלימלך ראאב הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למול טוב	מה"ר ר' משה יוסף האפפמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למול טוב	מה"ר ר' שלום שפיערער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בתו למול טוב	מה"ר ר' שמואל פריש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בתו למול טוב	מה"ר ר' חיים יודא ברי"ש שפיטץ הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בנו למול טוב